

Öğretim Elemanı

- Vladan Vuletic

Mevcut Bilgi

- dersin hedefleri
- duyurular ve önerilen okumalar
- problem setleri / çözümleri, pratik sınavlar
- öğrenci notları

Problem Setleri

- Perşembe günü ilan edildi.
- Ertesi Perşembeye kadar hazırlanacak
- Geç getirilen ev ödevi Kabul edilmez (çözümler internette yayınlandı)
- Notları hesaplarken en düşük ev ödevi notu nesaba katılmaz

Not değerlendirilmesi

- 1. Sınav %20
- 2. Sınav %20
- Final %40
- Problem Setleri %20

Problem setleri çözümlerinde işbirliği yapılabilir, ancak herkes kendi çözümünü teslim etmek zorundadır.

Ders Kitapları

- Gasirowicz : **gereklidir.**
- French & Taylor : **çok tavsiye edilir.**
- Feynman, Lectures on Physics : **seçilmiş bölümler**

Ders kitapları ve okumalar hazırlık içindir. Ders notları temel teşkil eder; notlar ilan edilecektir.

8.04 Öğrenme Amaçları

- Klasik ve Kuantum fiziği arasındaki sınır
- Kuantum mekaniğinin (KM) gelişmesine yol açan önemli deneylerin anlaşılması
- **KM** özünde yatan girişim kavramları ve olasılık genliğini anlamak
- Dış serbestlik dereceli tek parçacık kuantum mekaniği; Schrödinger denklemi
- İç serbestlik derecesi; yani spin: 8.05; çok cisimli kuantum fiziği: 8.06 ve ötesi
- **KM**'nin bazı formel yapısı (işlemciler, beklenti değerleri, değiş-tokuşcular, Dirac yazılımı) ve daha fazla gelişmeler: 8.05
- Matematiksel yapı (kısmi dif. Denklem olarak Schrödinger denk.) ve fiziksel yorum, ölçüm, belirsizlik, eşilişkiler ve dolaşıklık arasındaki arakesiti anlamak
- Önemli **KM** sistemlerini incelemek: harmonik salıncı, hidrojen atomu
- Bu dersin sonunda şunları yapabilmelisiniz:
  - Basit **KM** tek-parçacık problemlerini bir ve üç boyutta çözebilmelisiniz (saçınma, tünelleme, bağlı durumlar)
  - Matematiksel olguların fiziksel bir yorumunu verebilmelisiniz (işlemciler, dalga fonksiyonu, farklı bazlarda durum temsilleri, Fourier dönüşümü, Heisenberg belirsizlik bağıntısı)
  - **KM**'de girişim etkisinin tümüyle önemini kavramak ve anlamak (olasılık genliklerinin toplanması)
- 8.04: sadece göreceli olmayan **KM**

Klasik mekaniğin (CM) başarısızlıkları ve sorunları

- **CM** mikroskopik düzeyde başarısızlığa uğrar
- **CM** şunları açıklayamaz:
  - bireysel atomların kararlılığı
  - atomların yayınım spektrumu
  - molekül sel bağlar
  - kimyasal özellikler, kimyasal tepkimeler
  - katıların özellikleri

- CM'nin öngörürleri termodinamikteki bazı deneysel gerçeklerle uyuşmaz:
  - siyah cisim ışıması (ısısal elektromanyetik ışımının spektral yoğunluğu)
  - İki atomlu moleküle sahip bir gazın ısı sığası

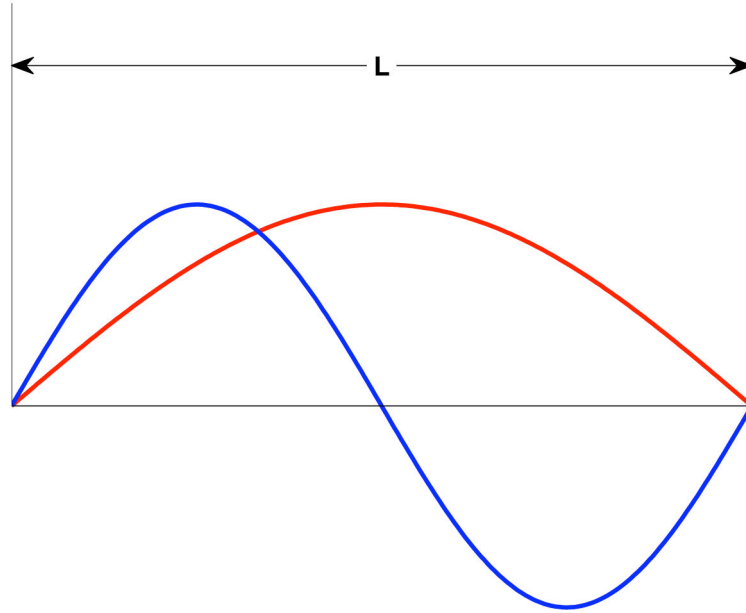
Siyah cisim spektrumu

Klasik termodinamik mutlak sıcaklık T 'de ortalama olarak her "serbestlik derecesi"ne

$\frac{1}{2}k_B T$ lik bir enerjiyi öngörür.

$$\boxed{k_B = 1,38 \times 10^{-23} J/K} \rightarrow \text{(Boltzman sbt)} \quad (1-1)$$

Herbir elektromanyetik "kip" bir serbestlik derecesi oluşturur.

Şekil I: Duvarlardaki sınır şartlarından dolayı ayrık elektromanyetik kipli metal kap.

Mükemmel iletken duvarlara sahip bir kaptaki kipler $\lambda_n = \frac{2L}{n}$ eşitliğini sağlar ki burada $n \geq 1$ bir tamsayıdır. Kap içerisinde sonsuz sayıda kısa dalga boylu kipler mevcuttur. Eğer bu kiplerin herbiri ortalama $k_B T$ enerjisine sahipse, sonuçta kap içerisinde depolanan enerji sonsuz olmalıdır.

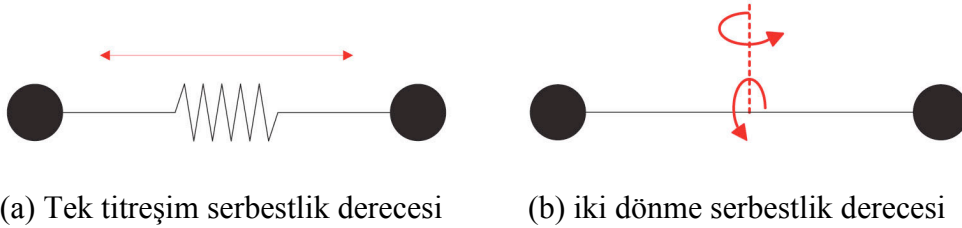
KM. Kip frekansı $\nu_n = \frac{c}{\lambda_n}$ doğal bir enerji ölçeği teşkil eder ve (foton enerjisi) $E_n = h\nu_n$ olur. ($h = 6,6 \times 10^{-34} \text{ J} \cdot \text{s}$ Planck sbt. dir). Doğal enerji ölçeği E_n olan kipler çok büyük olup, $k_B T$ ısı olarak yerleşik olamazlar ve bunlar boş olduklarından ısı enerjisi taşıyamazlar. Böylece $E_n \gg k_B T$ olan yüksek enerji kipleri “donmuş”tur. Bunlar ısı enerjisi taşıyamazlar.

→Kutu içindeki enerji sonlu olup, spektrum ve kip başına düşen enerji deneylerle uyuma halindedir.

İki Atomlu Gazın Isıl Sığası

N adet atoma sahip tek atomlu bir gazın ısı sığası (T sıcaklık derecesinde enerji depolanması durumunda) $C_V = \frac{3}{2} Nk_B$ ile verilir ve bu deneylerle uyuma halindedir. Her atom için üç tane öteleme serbestlik derecesi mevcut olup, bunların herbiri $\frac{1}{2} k_B T$ kinetik enerjisini depolar.

N iki atomlu molekülden teşekkül eden bir gaz için beklentimiz $C_V = \frac{7}{2} Nk_B$ olup, $2N$ atomun öteleme serbestlik derecesi, veya 3 kütle merkezi öteleme serbestlik derecesi, 2 dönme serbestlik derecesi ve 2 titreşim serbestlik derecesi (biri kinetik enerji, biri de potansiyel enerji) vardır. Ancak oda sıcaklığındaki gözlem $C_V = \frac{5}{2} Nk_B$ dir.

Şekil II: İki atomlu bir molekülün serbestlik derecesi

Açıklama. Frekansı ν olan titreşim kipi doğal enerji ölçeği $E = h\nu \gg k_B T$ 'ye sahip olup, “donmuş” olduğundan oda sıcaklığında ısı kapasiteye bir katkıda bulunamaz. Yüksek sıcaklıklarda $k_B T \gg h\nu$ olup, $C_V = \frac{7}{2} Nk_B$ olur.

Atom içerisinde elektronik serbestlik derecelerine ne olur?

Bunlarda donuktur. $E_n \sim 1 \text{ eV} \gg k_B T = \frac{1}{40} \text{ eV}$ oda sıcaklığındaki değerdir.